

Warsztat informacyjny w bibliotekach szkół podstawowych dzielnicy Krowodrza w Krakowie w latach 1982—1983¹

I. UWAGI WSTĘPNE

Biblioteki szkolne jako placówki organicznie związane ze swymi szkołami służą realizacji programu nauczania i wychowania uczniów oraz winny być pomocne w kształceniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli.

W "Instrukcji o prowadzeniu bibliotek szkolnych" stwierdzono, że: "Biblioteka szkolna [...] stwarza warunki do utrwalania, pogłębiania oraz rozszerzania wiadomości nabywanych zarówno na lekcjach jak i zajęciach pozalekcyjnych, rozwijania zainteresowań, zamiłowań i uzdolnień, kształtowania postaw moralności socjalistycznej [...]; wyrabiania aktywnej i zaangażowanej postawy wobec problemów życia społeczno-politycznego. Biblioteka pomaga nauczycielom w rozwijaniu u uczniów aktywności i samodzielności myślowej, w przygotowaniu ich do czynnego uczestniczenia w życiu kulturalnym, we wzbogacaniu znajomości języka ojczystego, wyrabianiu wrażliwości na treść i formę książki, kształtowaniu zamiłowań czytelniczych"².

Księgozbiór bibliotek szkolnych, jego wielkość, jest uzależniony i przystosowany do typu, stopnia oraz poziomu szkoły, a także treści programowych nauczania. Obejmuje on książki, czasopisma i inne materiały biblioteczne gromadzone z myślą o uczniach i nauczycielach. Obok wydawnictw zatwierdzonych i zaleconych przez Ministerstwo Oświaty i Wy-

chowania³, czasopism dziecięcych i młodzieżowych ważne miejsce w każdej bibliotece szkolnej winien stanowić właściwie rozwinięty i dostosowany do potrzeb szkoły tzw. warsztat informacyjny. W jego obręb wchodzi:

- a) księgozbiór podręczny,
- b) katalogi główne biblioteki,
- c) katalogi pomocnicze,
- d) kartoteka bibliograficzna,
- e) kartoteka tekstowa i ilustracyjna,
- f) inne materiały pomocnicze (np. kartoteka adresowa),
- g) materiały specjalne w zakresie inte (w szkołach ponadpodstawowych),
- h) wywieszki z napisami objaśniającymi⁴.

Przed bibliotekarzem szkolnym stawia się wiele różnych zadań i obowiązków w zakresie pracy pedagogicznej z czytelnikiem oraz w zakresie organizacji i techniki bibliotecznej. Oprócz wspólnego obowiązku nauczyciela i bibliotekarza szkolnego - wdrażania uczniów do samodzielnego i umiejętnego wyszukiwania w bibliotece materiałów na określony temat, a tym samym wykształcenia w nich umiejętności posługiwania się wydawnictwami informacyjnymi - bibliotekarz ma za zadanie zorganizować dla wyżej wymienionych celów, a następnie prawidłowo prowadzić warsztat informacyjny. Tworząc go, bibliotekarz musi poddać dokładnej analizie istniejący już księgozbiór podręczny i katalogi prowadzone przez bibliotekę. Chodzi o zorientowanie się, w jakiej mierze mogą one spełniać usługi informacyjne. W księgozbiórze tym bowiem powinny znajdować się materiały, o które najczęściej zabiegają czytelnicy i które znacznie ułatwiają informację. Księgozbiór ten co roku wymaga selekcji i aktualizowania.

Okresem szczególnie sprzyjającym tworzeniu warsztatu informacyjnego w bibliotece szkolnej były lata 1955-1959,

kiedy to książki do bibliotek napływały z trzech źródeł:

- przez centralny zakup prowadzony przez Ministerstwo Oświaty, uwzględniający w znacznym stopniu pozycje ogólnoinformacyjne, encyklopedyczne i różnego typu leksykonny;

- za pośrednictwem zakupów z kredytu Inspektoratu Oświaty;

- z funduszków komitetów rodzicielskich⁵.

Jednym ze składników warsztatu informacyjnego jest księgozbiór podręczny biblioteki szkolnej, który może mieć dwojaką strukturę:

a) biblioteki jednoizbowe z konieczności ograniczają się do podstawowych wydawnictw ogólnoinformacyjnych,

b) biblioteki dysponujące oddzielnym pomieszczeniem na czytelnię powinny gromadzić księgozbiór o charakterze wyborowej biblioteki uniwersalnej i z jej zbiorami uczniów powinien zetknąć się w czasie nauki w szkole.

Do księgozbioru podręcznego wchodzi m.in. podstawowe wydawnictwa z poszczególnych dyscyplin wiedzy objętych nauczaniem różnych przedmiotów, książki ogólne dotyczące kultury, sztuki, ułatwiające uczniom zaspokajanie ich indywidualnych zainteresowań, np. z zakresu teatru, filmu, fotografii, filatelistyki, prac ręcznych itp. Do księgozbioru tego włącza się też lektury, komplety podręczników, dzieła klasyków⁶. W księgozbiórce podręcznym można wyróżnić zbiory o charakterze s p e c j a l n y m i o g ó l n y m. Te drugie, tj.: encyklopedie, słowniki, atlasy, poradniki, kompendia, kalendarze, mapy, plany, przewodniki i informatory stanowią podstawę warsztatu informacyjnego zwłaszcza w bibliotekach jednoizbowych, a te przeważały w prowadzonych badaniach i są przedmiotem niniejszego opracowania.

W oparciu o księgozbiór podręczny, stanowiący około 20% wszystkich zbiorów biblioteki, bibliotekarz powinien

służyć czytelnikom pomocą w poszukiwaniu literatury na wybrane tematy, udzielać informacji dotyczących korzystania ze zbiorów, katalogów i kartotek.

Mając na uwadze powyższe założenia, podjęto próbę sprawdzenia, jak funkcjonują one w praktyce szkolnej. W celu uzyskania bliższych informacji o zawartości księgozbioru informacyjnego oraz o sposobie jego wykorzystywania przez uczniów, nauczycieli, bibliotekarzy przeprowadzono badania ankietowe w dziewiętnastu (z 27) bibliotekach szkół podstawowych w jednej z dzielnic Krakowa - w Krowodrzy. Badania prowadzono w roku szkolnym 1982/83⁷.

II. KSIĘGOZBIORY INFORMACYJNE W BIBLIOTEKACH SZKOLNYCH

1. Zasady gromadzenia

Warsztat informacyjny w bibliotece szkolnej tworzy się i wzbogaca w zależności od warunków pracy bibliotekarzy w niej zatrudnionych, poziomu szkoły, potrzeb biblioteki i jej rozwoju. Księgozbiór ten gromadzony jest najczęściej w oparciu o wytyczne Ministerstwa Oświaty i Wychowania ogłaszane w "Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Oświaty i Wychowania"⁸, w specjalnych katalogach i publikacjach bibliograficznych zalecanych przez Ministerstwo (biblioteki 6 szkół - nr 12, 15, 36, 51, 93, 112). Jest on także gromadzony w zależności od potrzeb szkoły w oparciu o zarządzenia władz szkolnych, dotyczące uzupełniania i selekcji zbiorów bibliotecznych (biblioteki 3 szkół - nr 15, 35, 93), jak również na podstawie dezyderatów nauczycieli (biblioteki 3 szkół - nr 33, 36, 107), wytycznych z konferencji i rad pedagogicznych (biblioteki 3 szkół - nr 21, 33, 93) i w oparciu o własne rozeznanie bibliotekarzy, którzy kierują się zadaniami dydaktyczno-wychowawczymi

stojącymi przed szkołą (biblioteki 3 szkół - nr 15, 36, 107). Oczywiście, jego dobór jest uzależniony od tego, co aktualnie znajduje się na rynku księgarskim. Przeciętnie rocznie przybywa do księgozbioru informacyjnego od jednej (Szk. Podst. nr 35) do trzydziestu pięciu pozycji (Szk. Podst. nr 58, 112, 127).

2. Katalogi

Oddzielne katalogi dla charakteryzowanych zbiorów prowadzone są tylko w 5 bibliotekach: 3 biblioteki (Szk. Podst. nr 19, 33, 107) mają katalog rzeczowy, 1 biblioteka (Szk. Podst. nr 12) - prowadzi katalog alfabetyczny, a 1 biblioteka (Szk. Podst. nr 93) dysponuje katalogiem działowym. Pozostałe 14 bibliotek nie prowadzi oddzielnego katalogu dla księgozbioru informacyjnego, ograniczając się tylko do katalogu głównego rejestrującego całość bibliotecznych zbiorów.

3. Zawartość księgozbioru informacyjnego

Dziewiętnaście przebadanych bibliotek szkolnych posiada 2 405 vol. księgozbioru informacyjnego. Wielkość jego jest zróżnicowana i wynosi od 30 vol. w Szkole Podstawowej nr 51 do 243 vol. w Szkole Podstawowej nr 119 (zob. tab. 1, 1a).

ZAWARTOŚĆ KSIĘGOZBIORU

Numer szkoły	encyklopedie ogólne vol.	encyklopedie specjalne vol.	słowniki je- zykowe vol	słowniki wie- lojęzycz. vol.	słowniki dzie- dzinowe vol.	słowniki bio- graficzne vol.	atlasy geogra- ficzne vol.	atlasy histo- ryczne vol.	atlasy botani- czne vol.	atlasy zoolo- giczne vol.	inne atlasy vol.	mapy, plany sztuk informatory vol.	
5*	16	7	24	8	6	8	6	2	-	-	-	-	4
12*	16	9	38	7	50	10	2	1	7	11	5	-	23
15	6	10	16	24	21	10	2	1	9	12	-	4	24
19	16	8	21	3	24	8	3	3	-	-	1	-	5
21	6	8	29	7	19	6	10	6	1	4	7	1	7
33*	14	5	9	-	15	9	1	-	2	4	-	1	2
35*	5	13	15	3	20	2	3	1	4	1	3	1	1
36	25	16	58	-	24	11	18	-	-	21	-	4	3
51	3	3	3	2	-	-	2	1	2	1	-	2	3
58	5	6	22	2	35	3	-	-	-	-	-	-	3
67	6	-	21	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
72	13	6	11	8	6	5	3	3	-	-	2	1	6
93*	22	16	24	11	21	4	2	-	-	-	1	-	10
107	9	15	38	2	25	5	1	-	1	5	-	-	1
112*	5	9	22	3	27	24	7	5	2	5	-	2	4
119	6	14	28	5	37	26	2	6	3	14	1	2	5
127	8	11	48	6	32	2	5	-	-	2	-	2	19
139	4	1	4	3	6	1	2	-	1	-	1	-	-
145	18	12	17	6	21	6	5	-	7	-	1	2	4
Ogółem	203	169	448	104	389	140	74	29	39	80	22	22	121

* Szkoły laboratoria i szkoły ćwiczeń Wyższej Szkoły Pedagogicznej

Tabela 1

INFORMACYJNEGO

kalendarze vol.	przewodniki, po- radniki vol.	poradniki tury- st.kraj. vol.	roczniki sta- tystyczne vol.	bibliografie vol.	kartoteki za- gadnieniowe	kartoteki tekstowe	inne kartoteki	teczki zagad- nieniowe	księgozbiór in- formacyjny - ogółem	ilość vol. w bibliotece	księgozbiór informaty- jny %
4	6	12	17	-	+	+	-	-	120	11816	1,01
8	16	13	15	4	+	+	-	-	235	10680	2,20
-	-	26	11	1	+	+	-	-	177	6151	2,87
9	14	14	8	-	+	-	-	-	137	12179	1,12
1	5	10	-	-	+	+	-	-	127	5989	2,12
-	3	17	3	-	+	+	-	-	85	11578	0,73
3	12	25	16	1	+	-	-	+	129	7061	1,82
-	2	4	8	-	+	-	-	+	191	12830	1,48
2	2	1	3	-	+	+	-	-	30	5500	0,54
-	-	-	-	-	+	-	-	-	76	5200	1,46
-	6	-	-	-	-	-	-	-	37	4182	0,88
-	2	2	9	-	-	-	-	-	77	5675	1,35
5	30	-	15	-	+	+	1	-	161	16796	0,95
2	5	-	12	2	+	+	-	-	123	9206	1,33
4	2	1	19	-	+	+	-	+	141	7148	1,97
12	35	13	32	2	+	-	1	+	243	8984	2,70
10	6	5	11	4	+	+	1	-	171	11277	1,51
2	3	3	1	-	-	-	-	-	32	2759	1,15
-	6	8	-	-	+	+	1	-	113	11662	0,96
62	155	154	180	14					2405	166673	1,44

w Krakowie i Uniwersytetu Jagiellońskiego

Zawartość księgozbioru w %

Rodzaj źródła	Liczba vol. w księgozbiorze informacyjnym	Liczba vol. %	% w stosunku do całości zbiorów biblioteki
encyklopedie ogólne	203	8,44	0,12
encyklopedie specjalne	169	7,02	0,10
słowniki językowe	448	18,62	0,26
słowniki wielojęzyczne	104	4,32	0,06
słowniki dziedzinowe	389	16,17	0,23
słowniki biograficzne	140	5,82	0,08
atlasy geograficzne	74	3,07	0,04
atlasy historyczne	29	1,20	0,01
atlasy botaniczne	39	1,62	0,02
atlasy zoologiczne	80	3,32	0,04
inne atlasy	22	0,91	0,01
mapy, plany	22	0,91	0,01
informatory	121	4,98	0,07
kalendarze	62	2,57	0,03
przewodniki, poradniki	155	6,44	0,09
poradniki turystyczno-krajoznawcze	154	6,40	0,09
roczniki statystyczne	180	7,48	1,10
bibliografie	4	0,58	0,008
Ogółem	2 405	1,44	

W poszczególnych bibliotekach wielkość księgozbioru informacyjnego przedstawia się następująco:

- księgozbiór informacyjny do 100 vol. ma 6 bibliotek (Szk. Podst. nr 33, 51, 58, 67, 72, 139);

- księgozbiór informacyjny do 200 vol. ma 11 bibliotek (Szk. Podst. nr 5, 15, 19, 21, 35, 36, 93, 107, 112, 127, 145);

- księgozbiór informacyjny do 300 vol. jest w 2 bibliotekach (Szk. Podst. nr 12, 119).

Na 1 bibliotekę przypada przeciętnie 126, 5 vol. księgozbioru informacyjnego.

Tabela 1b

Księgozbiór informacyjny
(średnio w 1 bibliotece)

Rodzaj wydawnictwa	Srednio vol.
encyklopedie ogólne	10,6
encyklopedie specjalne	8,8
słowniki językowe	23,5
słowniki wielojęzyczne	5,4
słowniki dziedzinowe	20,4
słowniki biograficzne	7,3
atlasy geograficzne	3,8
atlasy historyczne	1,5
atlasy botaniczne	2,0
atlasy zoologiczne	4,2
atlasy inne	1,1
mapy, plany	1,1
informatory	6,3
kalendarze	3,2
przewodniki, poradniki	8,1
poradniki turystyczno-krajoznawcze	8,1
roczniki statystyczne	9,4
bibliografie	0,7
kartoteki	1,6

A. S ł o w n i k i. W księgozbiorze informacyjnym bibliotek szkolnych dominują słowniki. Jest ich 1 250 vol., co stanowi 51,9% całego księgozbioru informacyjnego. Średnio na 1 bibliotekę przypada 65,7 vol. tych wydawnictw. Najwięcej jest słowników językowych (tab. 2), tj. 448 vol. (18,6% całego księgozbioru informacyjnego). Na 1 bibliotekę przypada średnio 23,5 vol. Wśród nich najwięcej jest egzemplarzy "Słownika ortograficznego" - 118 vol. w 14 szkołach, "Słownika języka polskiego" - 81 vol. w 10 szkołach i "Słownika wyrazów obcych" - 74 vol. w 16 bibliotekach.

Tabela 2

Słowniki językowe

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
1	2	3
Jodłowski S., Taszycki W.: Słownik ortograficzny	118	14
Słownik języka polskiego	81	10
Słownik wyrazów obcych	74	16
Szober S.: Słownik poprawnej polszczyzny	41	14
Skorupka S.: Słownik frazeologiczny języka polskiego	32	9
Słownik wyrazów bliskoznacznych	20	10
Mały słownik języka polskiego	17	4
Brückner A.: Słownik etymologiczny języka polskiego	17	11
Słownik terminów literackich	12	6
Podręczny słownik języka polskiego	12	4

1	2	3
Wyrazy trudne, ważne i ciekawe. Leksykon	6	5
Paruch J.: Słownik skrótów	5	4
Przyłubska E., Przyłubski F.: Język polski na co dzień	2	2
Szkolny słownik terminów nauki o języku	2	2
Samouczek i słownik poprawnej półszczyzny	2	1
Kratkij slovar russkogo jazyka	2	1
Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich	1	1
Ortografia polska	1	1
Słownik terminologii językowej	1	1
Kartinnyj slovar	2	1
Razem	448	

Następne miejsce zajmuje grupa słowników dziedzinowych (tab. 3) - 389 vol., co stanowi 16,1% księgozbioru informacyjnego. Na 1 bibliotekę przypada średnio 20,4 vol. Wśród tych słowników dominują "Słownik historii Polski" - 56 vol. w 14 bibliotekach i "Słownik wiedzy obywatelskiej" - 50 vol. w 10 bibliotekach

Tabela 3

Słowniki dziedzinowe i zagadnieniowe

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
1	2	3
Słownik historii Polski	56	14
Słownik wiedzy obywatelskiej	50	10
Mały słownik biologiczny	28	12

1	2	3
Mały słownik matematyczny	25	12
Słownik geografii ZSRR	16	13
Mały słownik chemiczny	14	10
Mały słownik terminów plastycznych	14	9
Słownik geografii Ameryki	13	7
Słownik pedagogiczny	13	9
Mały słownik geografii świata	13	11
Mały słownik chemii praktycznej	10	7
Mały słownik geografii Europy	8	5
Ilustrowany słownik techniczny dla wszystkich	8	5
Mały słownik ilustrowany dla dzieci i młodzieży	7	6
Słownik geograficzny	7	6
Słownik geograficzny NRD	7	6
Mały słownik kultury dawnych Słowian	6	5
Mały słownik zoologiczny. Ssaki	6	3
Słownik encyklopedyczny. Polska Ludowa	6	4
Mały słownik zoologiczny. Bezkręgowce	5	5
Mały słownik muzyczny	5	3
Słownik geografii turystycznej Polski	5	3
Słownik folkloru polskiego	5	2
Słownik techniczny	5	4
Mały słownik psychologiczny	4	4
Słownik geologiczno-techniczny	3	1
Mały słownik antropologiczny	3	3
Słownik pojęć geograficznych	3	3
Afryka	3	1
1000 słów o tworzywach sztucznych	3	2
Słownik astronautyczny	2	2

1	2	3
Słownik terminologiczny sztuk pięknych	2	1
Australia. Oceania. Antarktyda	2	2
Azja	2	2
Słownik historii powszechnej	2	1
Mały słownik zoologiczny	2	1
Mały słownik cybernetyczny	2	1
Słownik pochodzenia i znaczenia nazw geograficznych	2	2
Słownik wiadomości o świecie współczesnym	1	1
Panorama świata	1	1
Mały słownik astrologiczny	1	1
Mały słownik paleontologiczny	1	1
1000 słów o rakiecie	1	1
1000 słów o fotografii	1	1
1000 słów o samolocie	1	1
1000 słów o radiu	1	1
Naokoło świata	1	1
Bułgaria	1	1
Mały słownik zoologiczny. Ryby	1	1
Słownik przysłów (polsko-rosyjski)	1	1
Ameryka Łacińska	1	1
Mały słownik zoologiczny. Owady	1	1
Mały słownik religioznawstwa	1	1
Słownik literatury polskiego Oświecenia	1	1
Słownik organizacji młodzieżowych	1	1
Szkolny słownik geograficzny	1	1
Mały słownik geologiczny	1	1
Mały słownik astronomiczny	1	1
Mały słownik kultury świata arabskiego	1	1
Mały leksykon morski	1	1
Razem	389	

Mniej jest słowników biograficznych i biobibliograficznych (tab. 4) - 140 vol. (5,8% całości księgozbioru informacyjnego). Oznacza to, że na 1 bibliotekę przypada średnio 7,3 vol. Najmniej jest słowników wielojęzycznych - 104 vol. (4,3% księgozbioru informacyjnego). Średnio na bibliotekę przypada 5,4 vol. (tab. 5). Wśród słowników biograficznych dominują "Mały słownik pisarzy polskich" - 46 vol. na 14 bibliotek i 23 vol. "Małego słownika pisarzy świata".

Tabela 4

Słowniki biograficzne i biobibliograficzne

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
1	2	3
Mały słownik pisarzy polskich	46	14
Mały słownik pisarzy świata	23	12
Mały słownik pisarzy niemieckich, austriackich i szwajcarskich	6	5
Słownik wielkich matematyków	5	5
Poczet wielkich fizyków	5	3
Słownik pisarzy narodów europejskich ZSRR	5	5
Mały słownik pisarzy angielskich i amerykańskich	5	5
Słownik chemików	4	2
Słownik biograficzny teatru polskiego	4	3
Słownik polskich pionierów techniki	4	2
Mały słownik pisarzy francuskich	3	3
Słownik pisarzy zachodnio-słowiańskich i południowo-słowiańskich	3	3

1	2	3
Słownik pisarzy rumuńskich	2	2
Kopernik - astronomia	2	2
Mały słownik współczesnych pi- sarzy polskich	2	2
Mały słownik elektryków	1	1
Słownik olimpijczyków	1	1
Słownik techników	1	1
Słownik pisarzy europejskich	1	1
Wielki słownik biograficzny	1	1
Mały słownik pisarzy włoskich	1	1
Słownik pracowników książki polskiej	1	1
Słownik biograficzny. Historia powszechna	1	1
Mały słownik kompozytorów	1	1
Poczet wielkich matematyków	1	1
Poczet wielkich muzyków	1	1
Słownik artystów polskich	1	1
Poczet astronomów	1	1
Poczet wielkich techników i wynalazców	1	1
Poczet pionierów techniki	1	1
Poczet twórców motoryzacji	1	1
Poczet wielkich lotników	1	1
Słownik fizyków	1	1
Poczet wielkich chemików	1	1
Poczet uczonych polskich	1	1
Poczet wielkich techników	1	1
Razem	140	

"Słownik polsko-rosyjski" - 58 vol. w 16 bibliotekach
i 35 vol. w 12 bibliotekach "Słownika rosyjsko-polskiego"
dominują w grupie słowników wielojęzycznych, co jest wyni-

kiem nauczania języka rosyjskiego począwszy od klasy V, a więc wśród tej grupy użytkowników, która najczęściej korzysta z biblioteki.

Tabela 5

Słowniki wielojęzyczne

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
Słowniki polsko-rosyjskie	58	16
Słowniki rosyjsko-polskie	35	12
Słowniki polsko-niemieckie	4	2
Słowniki niemiecko-polskie	2	2
Słownik polsko-angielski	1	1
Słownik angielsko-polski	1	1
Ilustrowany słownik dla dzieci i młodzieży rosyjsko-polski i polsko-rosyjski	1	1
Słownik francusko-polski	1	1
Słownik łacińsko-polski	1	1
Razem	104	

B. A t l a s y. Kolejną grupę wydawnictw informacyjnych stanowią atlasy. Zgromadzono ich 244 vol., co stanowi 10,1% księgozbioru informacyjnego. Na każdą bibliotekę przypada średnio 12,8 vol.⁹. Przeważają tu atlasy zoologiczne (tab. 6) - 80 vol. (3,3% księgozbioru informacyjnego, średnio 4,2 vol. na bibliotekę) i 74 vol. atlasów geograficznych (tab. 7) - 3,0% księgozbioru informacyjnego, średnio 3,8 vol. na bibliotekę. Wśród atlasów zoologicznych najwięcej, bo 26 vol. jest "Wielkiego atlasu ryb". Posiada go w swoim księgozborze 5 bibliotek. Mniej, bo tylko

6 vol. w 6 bibliotekach jest "Wielkiego atlasu ptaków" i po 5 vol. w 5 bibliotekach "Wielkiego atlasu zwierząt" i "Wielkiego atlasu chrząszczy".

Tabela 6

Atlasy zoologiczne

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
Wielki atlas ryb	26	5
Wielki atlas ptaków	6	6
Wielki atlas zwierząt	5	5
Mały atlas chrząszczy	5	5
Ptaki	4	3
Płazy i gady Polski	3	3
Ssaki Polski	3	3
Ptaki Polski	3	3
Motyle Polski	2	2
Atlas motyli	2	2
Gady jadowite	2	2
Ryby i przynęty	2	2
Świat zwierzęcy Bałtyku	2	2
Mały atlas ptaków	2	2
Mały atlas grzybów	2	1
Mały atlas motyli	2	1
Bezkęgowce	1	1
Atlas owadów leśnych	1	1
Wielki atlas owadów	1	1
Ryby wód polskich	1	1
Ptaki prawnie chronione	1	1
Ryby w akwarium	1	1
Świat owadów	1	1
Atlas ptaków leśnych	1	1
Owady	1	1
Razem	80	

"Atlas geograficzny dla klas V - VIII" przeważa wśród atlasów geograficznych (tab. 7). W 8 bibliotekach zgromadzono 44 vol. tego wydawnictwa. Mniej, bo 14 vol. "Atlasu miejskiego województwa krakowskiego" zgromadziło 6 bibliotek.

Tabela 7

Atlasy geograficzne

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
Atlas geograficzny dla klas V-VIII	44	8
Atlas miejskiego województwa krakowskiego	14	6
Atlas geograficzny świata	7	4
Powszechny atlas świata	3	2
Wielki atlas geograficzny świata	2	2
Atlas geograficzny Polski	2	1
Fiziko-topografičeskij atlas mira	1	1
Atlas geograficzny dla klas I-IV	1	1
Razem	74	

Trzecią grupę atlasów stanowią atlasy botaniczne (tab. 8) - 39 vol. (1,6% księgozbioru informacyjnego, średnio 2,0 vol. na bibliotekę). Biblioteki posiadają w swoich zbiorach 6 vol. "Wielkiego atlasu roślin" (w 5 bibliotekach) i tyleż "Atlasu grzybów" - w 3 bibliotekach.

Atlasy botaniczne

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
Wielki atlas roślin	6	5
Atlas grzybów	6	3
Rośliny borów	3	3
Grzyby leśne	2	2
Rośliny torfowisk	2	2
Szata roślinna Polski	2	1
Mały atlas róż	2	2
Rośliny stepów	2	2
Mały atlas grzybów	1	1
Rośliny wodne	1	1
Atlas lasu liściastego	1	1
Rośliny łąk	1	1
Rośliny tatrzańskie	1	1
Rośliny Bałtyku	1	1
Nasze drzewa	1	1
Kwiaty w ogródku	1	1
Rośliny ozdobne	1	1
Kwiaty ogródków skalnych	1	1
Rośliny lasu	1	1
Atlas róż	1	1
Rośliny towarzyszące człowiekowi	1	1
Atlas chorób i szkodników roślin ozdobnych	1	1
Razem	39	

Atlasy historyczne stanowią 1,2% księgozbioru informacyjnego, a jest ich 29 vol. (tab. 9), średnio 1,5 vol. na

bibliotekę, a inne atlasy tj. anatomiczne, statystyczne itp. (tab. 10) stanowią 22 vol., tj. 0,9% księgozbioru informacyjnego, co stanowi średnio 1,1 vol. na bibliotekę. 21 vol. "Atlasu historycznego Polski" znajduje się w zbiorach 12 bibliotek.

Tabela 9

Atlasy historyczne

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
Atlas historyczny Polski	21	12
Atlas historii powszechnej świata	4	4
Atlas prehistorii człowieka	1	1
Atlas historyczny. Moja Ojczyzna	1	1
Atlas przemian politycznych XX wieku	1	1
Atlas historyczny	1	1
Razem	29	

Z innych atlasów najwięcej jest wydawnictwa "Serce jak na dłoni" - 6 vol. tylko w 1 bibliotece, a potem kolejno następują "Atlas statystyczny" - 4 vol. w 4 bibliotekach, 3 vol. w 1 bibliotece "Atlasu sztuk pięknych" oraz po 2 vol. w 2 bibliotekach "Atlasu anatomicznego" i "Atlasu psychologicznego".

Inne atlasy

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
Serce jak na dłoni	6	1
Atlas statystyczny	4	4
Atlas sztuk pięknych	3	1
Atlas psychologiczny	2	2
Atlas anatomiczny	2	2
Atlas przemian politycznych	2	2
Atlas polskich strojów ludowych	1	1
Prezentuj broń	1	1
Atlas anatomiczny ogólny	1	1
Razem	22	

C. E n c y k l o p e d i e. Encyklopedie ogólne i specjalne (tab. 11, 12) zgromadzono w ilości 372 vol., co stanowi 15,6% księgozbioru informacyjnego. Średnio na 1 bibliotekę przypada 19,5 vol. W tym encyklopedii ogólnych jest 203 vol. (8,4% księgozbioru informacyjnego-średnio 10,6 vol. na bibliotekę), a specjalnych 169 vol. (7,0% księgozbioru informacyjnego-średnio 8,8 vol. na bibliotekę). 8 bibliotek ma w swych zbiorach "Wielką Encyklopedię Powszechną" - 107 vol., a 11 bibliotek posiada 4-tomową "Encyklopedię Powszechną" - 48 vol. Najwięcej bibliotek, bo 13 ma "Małą Encyklopedię Powszechną".

Encyklopedie i leksykony ogólne

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
Wielka Encyklopedia Powszechna (14 tomowa)	107	8
Encyklopedia powszechna (4 tomowa)	48	11
Mała Encyklopedia Powszechna	16	13
Leksykon PWN	6	6
Mała Encyklopedia Popularna A - Z	4	4
Gloger Z.: Encyklopedia staropolska	4	1
Ilustrowana encyklopedia dla dzieci	3	3
Leksykon dla dzieci i młodzieży	2	2
Trzaski, Everta i Michalskiego Leksykon ilustrowany	1	1
Encyklopedia współczesna	1	1
Wielka Encyklopedia Radziecka	11	1
Razem	203	

Wśród encyklopedii specjalnych najwięcej jest egzemplarzy "Małej encyklopedii techniki" - 22 vol. w 10 bibliotekach i wydawnictwa "Świat w przekroju" - 18 vol. w 6 bibliotekach, "Małej encyklopedii muzyki" - 11 vol. w 10 bibliotekach i "Encyklopedii wiedzy o książce" - 10 vol. w 9 bibliotekach.

Encyklopedie i leksykony specjalne

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
1	2	3
Mała encyklopedia techniki	22	10
Świat w przekroju	18	6
Mała encyklopedia muzyki	11	10
Encyklopedia wiedzy o książce	10	9
Przyroda i technika. Encyklopedia	8	6
Świat dziecka	7	3
Mała encyklopedia przyrody	6	5
Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego	6	5
Encyklopedia fizyki	6	2
Mała encyklopedia zdrowia	5	3
Polska współczesna	5	3
Encyklopedia Rewolucji Październikowej	5	3
Encyklopedia sztuki stosowanej	5	3
Mała encyklopedia kultury antycznej	4	3
Encyklopedia wiedzy współczesnej	4	2
Encyklopedia organizacji międzynarodowych	3	2
Encyklopedia spraw międzynarodowych	3	3
Zarys encyklopedyczny. Polska	3	2
Encyklopedia pedagogiki	2	2
Mała encyklopedia prawa	2	2
Encyklopedia tatrzańska	2	2
Encyklopedia wielkiej cybernetyki	2	2
Encyklopedia sztuki starożytnej	2	2

1	2	3
Encyklopedia dziecięca (radziecka)	2	1
Encyklopedia dla rodziców	1	1
Encyklopedia techniki. Teleelektryka	1	1
Encyklopedia historii gospodarczej Polski do roku 1945	1	1
Encyklopedia leśna	1	1
Encyklopedia wiedzy wojskowej	1	1
Encyklopedia wiedzy o prasie	1	1
Ilustrowana encyklopedia dla wszystkich. Samochody	1	1
Ilustrowana encyklopedia dla wszystkich. Lotnictwo	1	1
Ilustrowana encyklopedia dla wszystkich. Radiotelewizja	1	1
Ilustrowana encyklopedia dla wszystkich. Maszyny	1	1
Ilustrowana encyklopedia dla wszystkich. Kosmonautyka	1	1
Ilustrowana encyklopedia dla wszystkich. Chemia	1	1
Encyklopedia wiedzy o języku polskim	1	1
Encyklopedia techniki. Chemia	1	1
Encyklopedia szkolna	1	1
Encyklopedia. Architektura. Budownictwo	1	1
Mała encyklopedia architektury wnętrz	1	1
Encyklopedia muzyczna	1	1
Encyklopedia odkryć i wynalazków	1	1
Encyklopedia kultur pradziejowych	1	1
Zarys encyklopedyczny. Europa	1	1
Zarys encyklopedyczny. Azja	1	1
Zarys encyklopedyczny. Australia	1	1
Encyklopedia logiki	1	1

1	2	3
Ziemia. Rośliny. Zwierzęta	1	1
Okręty i żegluga	1	1
Razem	169	

D. R o c z n i k i s t a t y s t y c z n e. Dużo jest również "Roczników statystycznych" - 180 vol., co stanowi 7,4% księgozbioru informacyjnego; średnio na 1 bibliotekę przypada 9,4 vol¹⁰.

E. P o r a d n i k i i p r z e w o d n i k i. Liczną grupę wydawnictw informacyjnych stanowią też przewodniki i poradniki - 155 vol. (6,4% księgozbioru informacyjnego, średnio 8,1 vol. na bibliotekę) - tab. 13 i przewodniki turystyczno-krajoznawcze - 154 vol. (6,4% księgozbioru informacyjnego, średnio 8,1 vol. na bibliotekę) - tab. 14. W grupie przewodników i poradników przeważają przewodniki zawodoznawcze - 60 vol. w 5 bibliotekach i "Przewodnik encyklopedyczny. Zawody" - 16 vol. w 4 bibliotekach. Wydawnictwa te są szczególnie potrzebne dla uczniów klas VIII stojących przed problemem wyboru zawodu. Najwięcej bibliotek - 12 szkół - zgromadziło 12 vol. "Przewodnika po muzeach i zbiorach w Polsce"

Tabela 13

Przewodniki i poradniki

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
1	2	3
Przewodniki zawodoznawcze	60	5
Przewodnik encyklopedyczny. Zawody	16	4

1	2	3
Przewodnik po muzeach i zbiorach w Polsce	12	10
Przewodnik do oznaczania roślin	8	4
Vademecum młodego nauczyciela	7	4
Przewodnik operowy	6	6
Upamiętnione miejsca walk i męczeństwa	6	6
Poznaj 100 roślin	6	2
Mały przewodnik kolekcjonera	6	3
Muzea w Polsce - przewodnik	4	4
Przewodnik po miejscach straceń	*3	2
Poradnik matematyczny	3	3
Przewodnik koncertowy	3	3
Terenoznawstwo i pionierka	2	1
Poradnik dla rodziców	2	1
Miasto to teren szkolnych wycieczek biologicznych. Przewodnik terenowy	2	1
Przewodnik "Iskier"	1	1
Vademecum ucznia	1	1
Panorama świata	2	1
Biblioteki szkolne. Przewodnik dla bibliotekarzy	1	1
Przewodnik polonisty	1	1
Szkolny teatr małych form	1	1
Prace badawcze w szkole	1	1
Litery. Przewodnik dla nauczycieli	1	1
Razem	155	

Natomiast w grupie przewodników turystyczno-krajoznawczych przeważa wydawnictwo "Przewodnik po Polsce" - 18 vol. w 8 bibliotekach i dwa cracoviana: "Przewodnik po Krakowie" - 10 vol. w 9 bibliotekach oraz "Ulicami Krakowa" - 8 vol. w 6 bibliotekach.

Przewodniki turystyczno-krajoznawcze

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadających to wydawnictwo
1	2	3
Przewodnik po Polsce	18	8
Przewodnik po Krakowie	10	9
Ulicami Krakowa	8	6
Kraków i okolice	7	5
Kraków - spacery po mieście i okolicach	6	3
Tatry	5	3
Orle gniazda i warownie	5	2
Skarbiec na Wawelu	5	2
Sudety	5	3
Szlakiem Kopernika	4	4
Kraków	4	3
Wycieczki w okolice Wrocławia	3	1
Pojezierze Mazurskie	3	2
Bieszczady	3	2
Puszcza Kampinoska	2	1
Góry Świętokrzyskie	2	1
Pieniny	2	1
Ratusz w Toruniu	2	1
Przewodnik turystyczny	2	2
Kraków od A do Z	2	2
Podkrakowskie wycieczki	2	2
Kraków - Stare Miasto	2	2
Wybrzeże Gdańskie	2	2
Jugosławia	1	1
Ziemia Lubelska	1	1
Lublin - przewodnik	1	1

1	2	3
Beskid Sądecki	1	1
Beskid Śląski i Żywiecki	1	1
Rydłówka. Muzeum Młodej Polski. Przewodnik	1	1
Zamek Królewski w Warszawie	1	1
Przewodnik po Nowej Hucie	1	1
Wilanów	1	1
Przewodnik po Beskidach	1	1
Góry Wałbrzyskie	1	1
Dolnośląskie zamki piastowskie	1	1
Moskiewskie ABC	1	1
Pieniński Park Narodowy	1	1
Karpacz. Szklarska Poręba	1	1
Zamek w Łańcucie	1	1
Zamek w Baranowie	1	1
Rynek Krakowski	1	1
Jesteśmy w Krakowie	1	1
Ratusz dawnego miasta Kazimierza w Krakowie	1	1
Archeologia po drodze	1	1
Gdańsk	1	1
Stara bożnica na Kazimierzu w Krakowie	1	1
Kazimierz	1	1
Podkrakowskie wycieczki	1	1
Góry Stołowe	1	1
Polskie wybrzeże Bałtyku	1	1
Przewodnik po NRD	1	1
Katalog zabytków w Krakowie	1	1
Ratusz głównego miasta w Gdańsku	1	1
Pojezierze Suwalskie	1	1
Duży przewodnik po Polsce	1	1
Wieliczka - Muzeum	1	1
Spała	1	1

1	2	3
Pałace Wielkopolski	1	1
Chęciny i okolice	1	1
Mazowsze	1	1
Kampinoski Park Narodowy	1	1
150 tras dla Ciebie	1	1
Zakopane	1	1
Ziemia kielecka	1	1
Suwalszczyzna	1	1
Ustroń. Wisła. Szczyrk	1	1
Beskid Mały	1	1
Pomorze Zachodnie	1	1
Słowiński Park Narodowy	1	1
Srodkowe Nadodrze	1	1
Wawel i wzgórze wawelskie	1	1
Wrocław - przewodnik	1	1
Gdańsk. Sopot. Gdynia	1	1
Razem	154	

F. I n f o r m a t o r y. Ostatnią z liczniejszych grup wydawnictw informacyjnych stanowią informatory, których zgromadzono 121 vol. (5,0% księgozbioru informacyjnego, średnio na bibliotekę przypada 6,3 vol.) - tab. 15. Najwięcej - 28 vol. w 7 bibliotekach jest "Informatorów o szkołach zawodowych dla absolwentów szkół podstawowych", "Poznaj swoje województwo" - 12 vol. w 2 bibliotekach i 10 vol. w 3 bibliotekach "Informatora dla kandydatów do szkół ponadpodstawowych". Zastanawiającym jest natomiast fakt, że tylko kilka szkół posiada informatory dla kandydatów do szkół ponadpodstawowych, podczas gdy wydawnictwo to powinno znajdować się w zbiorach każdej biblioteki szkolnej.

Informatory

Tytuł	Ilość vol.	Ilość szkół posiadających to wydawnictwo
1	2	3
Informator o szkołach zawodowych dla absolwentów szkół podstawowych	28	7
Poznaj swoje województwo	12	2
Informator dla kandydatów do szkół ponadpodstawowych	10	3
Informator robotniczy	8	6
Polska	5	5
Szkolny informator wycieczkowy	5	2
Informator bibliotekarza i księgarza	5	5
Wybór zawodu a szkoła	4	2
Informator dla kandydatów do szkół zawodowych	4	2
Szkoła. Zawód. Praca	3	1
Informator zawodowy	3	1
Kto, kiedy, dlaczego	3	2
Twój zawód, twoja przyszłość	3	1
Kim będę	3	2
Informator geograficzny	3	2
Poradnik maturzysty	2	1
Wykaz szkół podstawowych w województwie krakowskim	2	1
Co, jak, dlaczego na świecie	2	1
Szkoła i wybór zawodu	2	1
Mała historia muzyki	1	1
Informator techniki. Samoloty	1	1
Mały informator muzyki XX wieku	1	1
Informator historii sportu	1	1

1	2	3
Pisarze Ziemi Krakowskiej. Informator	1	1
Informator dla kandydatów do szkół dla pracujących	1	1
Polska Rzeczypospolita Ludowa 1944 - 1974	1	1
Polska dziś i jutro	1	1
Polska dla początkujących	1	1
Polska w ONZ	1	1
Polska '75	1	1
Kim i czym jesteśmy	1	1
Współczesna rodzina	1	1
Wydarzenia 1978	1	1
Razem	121	

G. K a l e n d a r z e. Biblioteki szkolne gromadzą też różnego typu kalendarze (tab. 16). Ogółem jest ich 62 vol., tj. 2,5% księgozbioru informacyjnego; średnio na bibliotekę przypada 3,2 vol. Przeważa tu "Kalendarz robotniczy" z różnych lat - 51 vol. na 10 bibliotek i "Kalendarz przyrody" - 6 vol. w zbiorach 4 bibliotek.

Tabela 16

Kalendarze

Tytuł	Liczba vol.	Liczba szkół posiadają- cych to wy- dawnictwo
Kalendarz robotniczy	51	10
Kalendarz przyrody	6	4
Kalendarz "Człowiek i przyroda"	2	2
Kalendarz wojskowy	2	1
Bitwy polskiego września	1	1
Razem	62	

H. M a p y i p l a n y. W zbiorach bibliotek szkolnych znajdują się też 22 sztuki map i planów (0,9% księgozbioru informacyjnego; średnio 1,1 egz. na bibliotekę). Przeważa tu oczywiście "Plan Krakowa" - 11 egz. w 8 bibliotekach i 4 egz. "Mapy PRL" w 2 bibliotekach (tab. 17).

Tabela 17

Mapy, plany

Tytuł	Ilość vol.	Ilość szkół posiadających to wydawnictwo
Plan Krakowa	11	8
Mapa PRL	4	2
Plan Warszawy	2	2
Plan Lublina	1	1
Karkonosze. Mapa turystyczna	1	1
Polska Rzeczpospolita Ludowa 1944-1969. Mapa fizyczna	1	1
Mapa województwa kieleckiego	1	1
Ochrona przyrody w Polsce	1	1
Razem	22	

1. Bibliografie

Duże usługi informacyjne oddają wszelkiego rodzaju wydawnictwa bibliograficzne. W bibliotekach szkolnych pożądane są przede wszystkim bibliografie zalecające, osobowe i inne wydawnictwa w formie poradników bibliograficznych, czyli publikacje poprzedzane popularnym wstępem podającym rzeczowe wiadomości na temat, któremu poświęcony jest wykaz bibliograficzny zawarty w poradniku. Z przebadanych bibliotek tylko 6 gromadzi bibliografie¹¹. Najczęściej jest to ogólna bibliografia bieżąca: "Przewodnik Bi-

bibliograficzny" - w 4 bibliotekach, "Nowe Książki" będące przykładem bibliografii zalecającej - w 4 bibliotekach, "Zapowiedzi wydawnicze"-w 5 bibliotekach i w 1 bibliotece "Rocznik Literacki". W sumie jest ich 14 vol. (0,5% księgozbioru informacyjnego, średnio 0,7 vol. na bibliotekę).

2. Kartoteki

Ważnym źródłem informacji są kartoteki¹². Decyzja o ich założeniu zależy od przewidywanej przydatności, a kontynuowanie już istniejących uzależnia się od częstotliwości korzystania z nich. Tematyka i zakres materiałów gromadzonych w kartotekach wynika z typu i specjalizacji biblioteki. W sumie w 19 bibliotekach jest ich 31 (średnio na 1 bibliotekę przypada 1,6 kartoteki). Prawie we wszystkich bibliotekach jest prowadzona bibliograficzna kartoteka zagadnieniowa (oprócz Szk. Podst. nr 67, 72, 139). Stanowi ona jedno z podstawowych źródeł mogących dostarczyć czytelnikowi wiedzy o materiałach na konkretny, interesujący go temat. Grupują one karty według tematów i zagadnień bez względu na zakres treściowy. Kartoteki tekstowe, tzn. zawierające wycinki wybranych tekstów z czasopism i gazet, prowadzi 11 bibliotek (Szk. Podst. nr 5, 12, 15, 21, 33, 51, 93, 107, 112, 127, 145). Ten sam materiał gromadzony bywa w tzw. teczках tematycznych; założone zostały w 4 bibliotekach (Szk. Podst. nr 35, 36, 112, 119). Każdy wycinek zaopatrywany jest w cytate wydawniczą, tzn. posiada informację, skąd pochodzi. Niektóre biblioteki posiadają jeszcze inne kartoteki: preorientacji zawodowych (Szk. Podst. nr 93), metodyki (Szk. Podst. nr 127), zawartości czasopism pedagogicznych (Szk. Podst. nr 145), kartoteką osobową (Szk. Podst. nr 119).

3. Wykorzystanie księgozbioru informacyjnego

Z biblioteki szkolnej, a więc i z księgozbioru informacyjnego korzystają zarówno uczniowie, jak i nauczyciele. O jego istnieniu uczniowie wiedzą najczęściej od samego bibliotekarza (w 18 szkołach), bądź nauczyciela (w 16 szkołach), rzadziej od kolegów (w 4 szkołach). Z 2 405 vol. księgozbioru informacyjnego zgromadzonego w 19 bibliotekach szkolnych korzysta 4 878 uczniów klas V - VIII (średnio 256 osób na bibliotekę); minimum wynosi 52 osoby (Szk. Podst. nr 139), maximum 459 osób (Szk. Podst. nr 21). Z księgozbioru tego korzysta też 674 nauczycieli (średnio 35 na bibliotekę). Analizując rzecz szczegółowiej, stwierdzono, że:

- w 2 bibliotekach (Szk. Podst. nr 67, 139) z księgozbioru informacyjnego korzysta do 100 osób;
- w 3 bibliotekach (Szk. Podst. nr 33, 51, 72) jest wykorzystywany przez około 200 osób;
- w 7 bibliotekach (Szk. Podst. nr 12, 19, 35, 36, 112, 119) korzysta z niego do 300 osób;
- w 1 bibliotece (Szk. Podst. nr 5) korzysta z niego do 400 osób;
- w 4 bibliotekach (Szk. Podst. nr 58, 107, 127, 145) korzysta z wspomnianego księgozbioru do 500 osób;
- a ponad 500 osób w Szkołach Podstawowych nr 15, 21.

4. Lekcje biblioteczne

Uczniowie klas V - VIII w ramach przewidzianych programem szkoły lekcji bibliotecznych¹³ zapoznają się z częścią księgozbioru informacyjnego, przeważnie z encyklopediami i słownikami. Lekcje te są z reguły prowadzone przez bibliotekarza (w 18 bibliotekach) lub z jego pomocą. W ramach lekcji bibliotecznych w klasie V przewidziane są ćwiczenia w dokonywaniu właściwego wyboru książki w bibliotece z pomocą bibliotekarza i za pośrednictwem katalogów.

W klasie VI prowadzone są ćwiczenia w posługiwaniu się encyklopedią, katalogiem alfabetycznym i rzeczowym oraz z poszukiwania książek na określony temat, zaś uczniowie klas VII z lekcji bibliotecznych wynoszą umiejętność sporządzania skróconego opisu bibliograficznego przeczytanych książek. Kontynuowane są też ćwiczenia w posługiwaniu się encyklopediami, słownikiem poprawnej polszczyzny i słownikiem wyrazów obcych.

Lekcje biblioteczne dla uczniów klas VIII prowadzą w dalszym ciągu ćwiczenie umiejętności posługiwania się encyklopediami, słownikami poprawnej polszczyzny i wyrazów obcych oraz wyszukiwania książek na dany temat w katalogach biblioteki szkolnej, a także w katalogach księgarskich i wydawniczych. Uczniowie mają nauczyć się także prawidłowego opisu bibliograficznego dla wydawnictw zwartych i artykułów z czasopism. Zmierza się do utrwalenia umiejętności w zakresie posługiwania się źródłami informacyjnymi jako narzędziami pracy. Umiejętności w tym zakresie potrzebne w pracy szkolnej stanowią zarazem niezbędne przygotowanie do samokształcenia, które uczniowie mogą i powinni podjąć po ukończeniu szkoły.

Z przeprowadzonych badań wynika, że częstymi użytkownikami biblioteki szkolnej są nauczyciele, przede wszystkim języka polskiego (w 16 szkołach), geografii (w 14 szkołach), historii (w 13 szkołach), biologii (w 7 szkołach), wychowania obywatelskiego (w 5 szkołach) i chemii (w 2 szkołach).

Srednia częstotliwość wykorzystania źródeł informacyjnych przedstawia się następująco:

- codziennie z biblioteki szkolnej korzystają uczniowie jedenastu szkół (Szk. Podst. nr 12, 15, 19, 33, 36, 93, 107, 112, 119, 127, 145) i nauczyciele w sześciu szkołach (Szk. Podst. nr 12, 21, 93, 107, 112, 145);
- kilka razy w tygodniu księgozbiór informacyjny jest

wykorzystywany przez uczniów sześciu szkół (Szk. Podst. nr 5, 21, 35, 51, 58, 67) i nauczycieli w sześciu bibliotekach (Szk. Podst. nr 19, 35, 36, 58, 67, 127);

- raz w tygodniu z księgozbioru tego korzystają uczniowie w jednej szkole (Szk. Podst. nr 72) i nauczyciele w pięciu szkołach (Szk. Podst. nr 15, 33, 51, 72, 119);

- raz w miesiącu źródła informacyjne są użytkowane przez nauczycieli w dwóch bibliotekach (Szk. Podst. nr 5, 139);

- a jeszcze rzadziej przez uczniów w jednej szkole (Szk. Podst. nr 139).

Najczęściej wykorzystywanymi przez uczniów wydawnictwami informacyjnymi są encyklopedie (wszystkie biblioteki szkolne - 19), słowniki (18 bibliotek), informatory (8 bibliotek), kartoteki (7 bibliotek) i inne źródła (2 biblioteki). Nauczyciele również najczęściej korzystają z encyklopedii (11 bibliotek), słowników (10 bibliotek), informatorów (5 bibliotek), kartotek (3 biblioteki) i innych źródeł (1 biblioteka). Badani uczniowie stwierdzali, że najczęściej ze źródeł informacyjnych korzystają wtedy, gdy muszą przygotować zadanie domowe (19 szkół) oraz dla własnych potrzeb (11 szkół) związanych z zaspakajaniem indywidualnych zainteresowań. Natomiast nauczyciele księgozbiór informacyjny wykorzystują najczęściej do prac własnych (w 19 szkołach).

Uczniowie klas V - VIII w większości potrafią sami posługiwać się tym księgozbiorem (13 bibliotek), ale często też korzystają z pomocy bibliotekarza (10 bibliotek). Z reguły znają oni podstawowe tytuły ważniejszych wydawnictw informacyjnych (18 bibliotek). Przeciętnie dziennie z warsztatu informacyjnego wykorzystuje się od 1 vol. (Szk. Podst. nr 139) do 30 vol. (Szk. Podst. nr 107). Najwięcej szkół podaje 15 vol. jako średnią dzienną.

5. Działalność informacyjna

W oparciu o księgozbiór informacyjny bibliotekarze udzielają różnego rodzaju porad i informacji¹⁴, a są to zarówno informacje bierne, tzn. odpowiedzi na konkretne pytania, jak też czynne, tzn. wyprzedzające zapytania czytelników. Do tych drugich zaliczamy np. wykazy nabytków sporządzane przez biblioteki, adnotowane spisy bibliograficzne, wystawy tematyczne, np. organizowane w związku z obchodami różnych rocznic, a zarazem propagujące zbiory biblioteki i inspirujące czytelnictwo.

A. I n f o r m a c j e r z e c z o w e. Najczęściej są to informacje rzeczowe, czyli odpowiedzi na pytania o konkretne fakty, daty, nazwiska. Można tu podawać czytelnikowi gotowe wiadomości, lub wskazywać opracowania, w których znajdzie on potrzebne mu wiadomości (12 bibliotek - Szk. Podst. nr 12, 15, 19, 33, 58, 67, 72, 93, 107, 112, 127, 145).

B. I n f o r m a c j e b i b l i o t e c z n e. Informacje biblioteczne, udzielające wyjaśnień co do korzystania ze zbiorów biblioteki oraz służące pomocą przy wyszukiwaniu pozycji w katalogach alfabetycznych i rzeczowych udzielane są często w 6 bibliotekach (Szk. Podst. nr 12, 19, 21, 72, 107, 145).

C. I n f o r m a c j e b i b l i o g r a f i c z n e. Natomiast informacje bibliograficzne, czyli wybranie i wskazanie źródeł bibliograficznych i udzielanie porad metodologicznych co do posługiwania się bibliografiami, a więc co do ich zakresu, zasięgu, układu, kolejności wykorzystania udzielane są w 4 bibliotekach (Szk. Podst. nr 19, 107, 119, 145).

D. I n f o r m a c j e t e k s t o w e. Najbardziej bibliotekarze udzielają informacji tekstowych (3 biblioteki - Szk. Podst. nr 51, 119, 145), polegających na wyszukiwaniu i dostarczaniu czytelnikowi gotowych tekstów.

W większości bibliotek nie jest prowadzona ewidencja porad. Prowadzą ją biblioteki Szkół Podstawowych nr 5, 12, 33, 51, 93, 119, 127. Dzięki niej można uzyskać podstawy do planowania prac w odniesieniu do służby informacyjnej oraz lepiej poznać zainteresowania i upodobania czytelnice użytkowników.

Właściwie wszystkie z 19 bibliotek szkolnych prowadzą działalność informacyjną, która wymaga od bibliotekarza wydzielenia księgozbioru podręcznego, tworzenia i systematycznego uzupełniania kartotek oraz gromadzenia wycin-ków i materiałów tekstowych na aktualne tematy związane z programem nauczania. Niestety udzielanie porad nie zawsze jest dostateczne ze względu na nie zawsze wystarczającą i odpowiednią zawartość księgozbioru informacyjnego, przygotowanie bibliotekarzy, warunki lokalowe.

Kształcenie użytkownika informacji na poziomie szkoły podstawowej ogranicza się jak dotychczas do kształcenia umiejętności korzystania z encyklopedii i słowników, bo tych wydawnictw informacyjnych jest w bibliotece najwięcej. Nie zapoznaje się natomiast uczniów z bibliografiami niesłusznie uznając, że jest to problem trudny, że tego typu informacje dla młodego użytkownika są mało przydatne. Rezultatem tego jest sytuacja, że uczniowie klas starszych poszukujący informacji na określony temat widzą możliwość odnalezienia materiałów tylko przez przyzmat biblioteki szkolnej, a nie wiedzą w jaki sposób w ogóle poszukiwać interesujących ich informacji. Również bibliotekarze dla własnych potrzeb nie gromadzą tego rodzaju wydawnictw, jak choćby "Zapowiedzi Wydawnicze".

Przedstawiony tu księgozbiór informacyjny bibliotek szkół podstawowych nie można traktować jako całościowy, bowiem nie wszystkie biblioteki uwzględniają w nim atlasy, mapy i plany, które gromadzone są w pracowniach. Również w pracowniach znajduje się część encyklopedii i słowników.

Zaskakującym jest fakt, że nie wszystkie biblioteki posiadają w swym księgozbiorze słowniki dwujęzyczne: rosyjsko-polski i polsko-rosyjski, które obecnie dostępne są na rynku księgarskim, a które w grupie tej powinny stanowić podstawowe wydawnictwo, biorąc pod uwagę, że nauka języka rosyjskiego trwa od klasy V do VIII. Również mała jest ilość egzemplarzy informatorów dla kandydatów do szkół ponadpodstawowych, brak których w pewnym tylko stopniu mogą zrekomensować poradniki zawodoznawcze.

Czy ilość księgozbioru informacyjnego jest wystarczająca? Chyba nie, jeśli weźmie się pod uwagę, że stanowi on 1,44% całego księgozbioru zgromadzonego w bibliotekach szkolnych, a księgozbiór podręczny, którego częścią składową są wydawnictwa informacyjne, ma stanowić 20% zbiorów.

PRZYPISY

1. Artykuł zawiera częściowe wyniki badań prowadzonych w obrębie tematu "Rola i funkcje bibliotek szkolnych" (na przykładzie bibliotek szkolnych m. Krakowa), prowadzonych przez zespół badawczy pod kierunkiem doc. dra hab. Jerzego Jarowieckiego.
2. "Instrukcja o prowadzeniu bibliotek szkolnych" (Załącznik do zarządzenia Min. Ośw. i Szk. Wyż. z 31 XII 1968) s. 1.
3. Dz. Urz. Min. Ośw. i Wychow. 1980 nr 6.
4. Biblioteka szkolna. Przewodnik dla bibliotekarza. Pod red. Emilii Białkowskiej. Warszawa 1977, s. 216.
5. Goriszowski W.: Służba informacyjno-bibliograficzna w szkole. Poradnik Bibliotekarza 1962 R., 14 nr 2 s. 44-47.
6. Biblioteka szkolna, op. cit. s. 71.
7. Pominięto biblioteki szkół specjalnych, szpitalne i pogotowia opiekuńczego. W 8 szkołach nie otrzymano zgody kierownictwa na przeprowadzenie badań ankietowych, bądź też biblioteka była zamknięta z powodu braku etatowego bibliotekarza.

8. Nie wszystkie biblioteki podały odpowiedź na to pytanie, stąd niepełny obraz.
9. Dane nie są pełne, gdyż część bibliotek przekazała atlasy do klasy-pracowni.
10. Jw.
11. Błońska L.: Kształcenie użytkownika informacji w bibliotece szkoły podstawowej. Bibliotekarz 1974 nr 6 s. 169-171.
12. Kocięcka M.: Służba informacyjna w bibliotekach. Zarys zagadnień metodyczno-organizacyjnych. Warszawa 1972, s. 46; Goriszowski W.: op. cit. s. 45; Chełmecka K.: Rola katalogu zagadnieniowego w działalności informacyjnej biblioteki szkolnej. Poradnik Bibliotekarza 1972 R. 9 s. 267-272.
13. Program nauczania ośmioklasowej szkoły podstawowej. Warszawa 1963.
14. Biblioteki szkolne, op. cit. s. 214; Goriszowski W., op. cit. s. 46; Kocięcka M., op. cit. s. 8-45.

ANEKS

WYKAZ SZKÓŁ PODSTAWOWYCH OBJĘTYCH BADANIEM ANKIETOWYM

1. Szkoła Podstawowa nr 5 im. Ludwika Waryńskiego (laboratorium), ul. Chocimska 22.
2. Szkoła Podstawowa nr 12 im. Wandy Wasilewskiej (laboratorium), Al. Kijowska 3.
3. Szkoła Podstawowa nr 15, ul. Kluczborska 3.
4. Szkoła Podstawowa nr 19 im. Jurija Gagarina, ul. Senatorska 35.
5. Szkoła Podstawowa nr 21 ul. Stefana Wolasa 12.
6. Szkoła Podstawowa nr 33 im. Janka Krasickiego (laboratorium), ul. Konarskiego 2.
7. Szkoła Podstawowa nr 35 im. Króla Jana Sobieskiego (laboratorium), ul. Złoty Róg 30.
8. Szkoła Podstawowa nr 36 im. Mieczysława Lewińskiego, ul. Mazowiecka 70.

9. Szkoła Podstawowa nr 51 im. Stanisława Wyspiańskiego, ul. Stawowa 3.
10. Szkoła Podstawowa nr 58 im. Tadeusza Kościuszki, ul. Zielińska 30.
11. Szkoła Podstawowa nr 67 im. 600-lecia Kleparza, Toniekaczorówka.
12. Szkoła Podstawowa nr 72 im. Teofila Lenartowicza, ul. Modrzewiowa 15.
13. Szkoła Podstawowa nr 92 im. Lucjana Rydla, ul. Szlachetowskiego 31 (szkoła ćwiczeniowa).
14. Szkoła Podstawowa nr 107 im. Tadeusza Boya-Żeleńskiego, ul. Zdrowa 6.
15. Szkoła Podstawowa nr 112 im. Stanisława Staszica, ul. Zakątek 20 (szkoła ćwiczeniowa).
16. Szkoła Podstawowa nr 119 im. Janiny Porazińskiej, ul. Czerwińskiego 1.
17. Szkoła Podstawowa nr 127 im. Jana Kasprowicza, ul. Czerwińskiego 16.
18. Szkoła Podstawowa nr 139 - Olszanica.
19. Szkoła Podstawowa nr 145 im. Iwana Koniewa, Os. Widok ul. Na Błonie.